

Monitor Acceptatie coronamaatregelen door burgers: Toename acceptatie hygiënemaatregelen en afname acceptatie sluiten locaties

Overkoepelende factsheet op basis van vier metingen, wk 14-20 (30/3 - 17/5 2020)

Marloes Meijer, Anne Brabers en Judith de Jong

In verband met de uitbraak van het nieuwe coronavirus Sars-CoV-2, wat de ziekte COVID-19 veroorzaakt, zijn door de Nederlandse overheid verschillende maatregelen genomen om de verspreiding van het virus tegen te gaan. Om de corona-aanpak te laten slagen is het van belang dat mensen in Nederland de maatregelen accepteren. Binnen het Nivel Consumentenpanel Gezondheidszorg is daarom op vier momenten in de periode 30 maart - 17 mei 2020 onderzocht hoe lang burgers vinden dat verschillende maatregelen in de aanpak van het coronavirus mogen duren. Hieruit blijkt dat burgers de maatregelen over het algemeen accepteren: ze geven voor de meeste maatregelen aan dat deze zo lang mogen duren als nodig is. Het draagvlak voor hygiënemaatregelen is in de periode dat het onderzoek werd verricht toegenomen. Het draagvlak voor de maatregelen gericht op het sluiten van scholen, eet- en drinkgelegenheden en publieke locaties, zoals musea en sportclubs, en zoveel mogelijk thuisblijven is daarentegen afgenomen.

In december 2019 brak in China het nieuwe coronavirus Sars-CoV-2, wat de ziekte COVID-19 veroorzaakt, uit. Het virus verspreidde zich in de loop van 2020 over de rest van de wereld en werd in maart 2020 door de WHO bestempeld als een pandemie (WHO, 2020). Op 27 februari 2020 werd de eerste coronabesmetting in Nederland geconstateerd. Het aantal besmettingen met het coronavirus en als gevolg hiervan het aantal ziekenhuisopnames en overlijdens nam daarna toe. Om verdere verspreiding van het coronavirus tegen te gaan, heeft de Nederlandse overheid maatregelen genomen, met als doel het maximaal controleren van het virus, het tegengaan van overbelasting van het Nederlandse zorgsysteem en de bescherming van kwetsbare groepen (RIVM, 2020). Er zijn verschillende maatregelen getroffen, waaronder hygiënemaatregelen, zoveel mogelijk thuis blijven, het houden van 1,5 meter afstand van anderen, het sluiten van scholen en kinderopvang, het sluiten van de horeca en het verbieden van evenementen en bijeenkomsten. Om de corona-aanpak te laten slagen is het van belang dat mensen in Nederland de maatregelen accepteren. Op verzoek van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), met subsidie van ZonMw, is daarom op vier momenten in de periode 30 maart - 17 mei 2020 een online vragenlijst voorgelegd aan ruim 3.250 leden van het Nivel Consumentenpanel Gezondheidszorg. De vragenlijst bevatte vragen over hoe lang burgers vinden dat verschillende maatregelen in de aanpak van het coronavirus mogen duren. Daarbij werden zowel maatregelen voorgelegd die al waren genomen, als maatregelen die nog niet waren genomen. Voor een aantal maatregelen is er een versoepeling doorgevoerd in de onderzoeksperiode. De vragen die we met deze factsheet willen beantwoorden, zijn: 'Hoe lang vinden burgers dat de verschillende maatregelen in de aanpak van het coronavirus mogen duren?', 'Verandert de acceptatie van de maatregelen over de tijd?' en 'Zijn er verschillen in de acceptatie van de maatregelen tussen groepen burgers?'

De acceptatie voor hygiënemaatregelen is het grootst

Over het algemeen accepteren burgers de maatregelen die door de overheid zijn genomen om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Voor het grootste deel van de maatregelen gaven de respondenten aan dat deze zo lang mogen duren als nodig. Het draagvlak is het grootst bij de maatregel goed de handen wassen, hoesten en niezen in de binnenkant van de elleboog en papieren zakdoekjes gebruiken en bij de maatregel geen handen schudden. Het percentage respondenten dat aangaf dat deze maatregelen zo lang mogen duren als nodig nam respectievelijk toe van 79% tot 85% en van 79% tot 83% bij de vier meetmomenten (zie figuur 1). De maatregel waarvoor de minste steun is, is de totale lockdown. 37-42% van de respondenten vindt dat een totale lockdown zo lang mag duren als nodig. Deze maatregel is ten tijde van het onderzoek niet ingevoerd. Van de reeds ingevoerde maatregelen is het draagvlak het kleinst voor de maatregelen scholen sluiten (daalde van 60% naar 53%) en het verbod op bezoek in verpleeghuizen (lag op 45-48%) (zie de vier feitenbladen van Holst, Brabers & De Jong, 2020).

Acceptatie van hygiënemaatregelen, thuis blijven bij klachten en het afgelasten van bijeenkomsten en evenementen is toegenomen

Wanneer we de acceptatie van de maatregelen op de verschillende meetmomenten vergelijken, zien we dat het draagvlak om een maatregel zo lang te laten duren als nodig voor hygiënemaatregelen, zoals handen wassen, in de elleboog niezen en het gebruik van papieren zakdoekjes en geen handen schudden, significant is toegenomen van respectievelijk 79% naar 85% en 79% naar 83% (zie figuur 1). Ook voor de maatregelen thuis blijven bij klachten (72% naar 79%), thuis blijven bij klachten van een huisgenoot (67% naar 71%), thuis werken als dat kan (68% naar 72%) en bijeenkomsten en evenementen afgelasten (70% naar 74%) is over de hele periode een significante toename te zien van het percentage dat vindt dat de maatregel zo lang mag duren als nodig.

Acceptatie van het sluiten van scholen, eet- en drinkgelegenheden en publieke locaties is afgenomen

Het draagvlak voor maatregelen gericht op het sluiten van scholen, eet- en drinkgelegenheden en publieke locaties en zoveel mogelijk thuis blijven is afgenomen tussen het eerste en derde meetmoment (zie figuur 1). De afname van de acceptatie van deze maatregelen zet niet door bij het vierde meetmoment: bij het vierde meetmoment is de acceptatie gelijk gebleven aan het derde meetmoment. Over de hele onderzoeksperiode gezien is er sprake van een significante afname van het percentage dat vindt dat de maatregelen zo lang mogen duren als nodig.

Geen verandering in de acceptatie van verbod op groepsvorming, 1,5 meter afstand, totale lockdown en verbod op bezoek verpleeghuizen

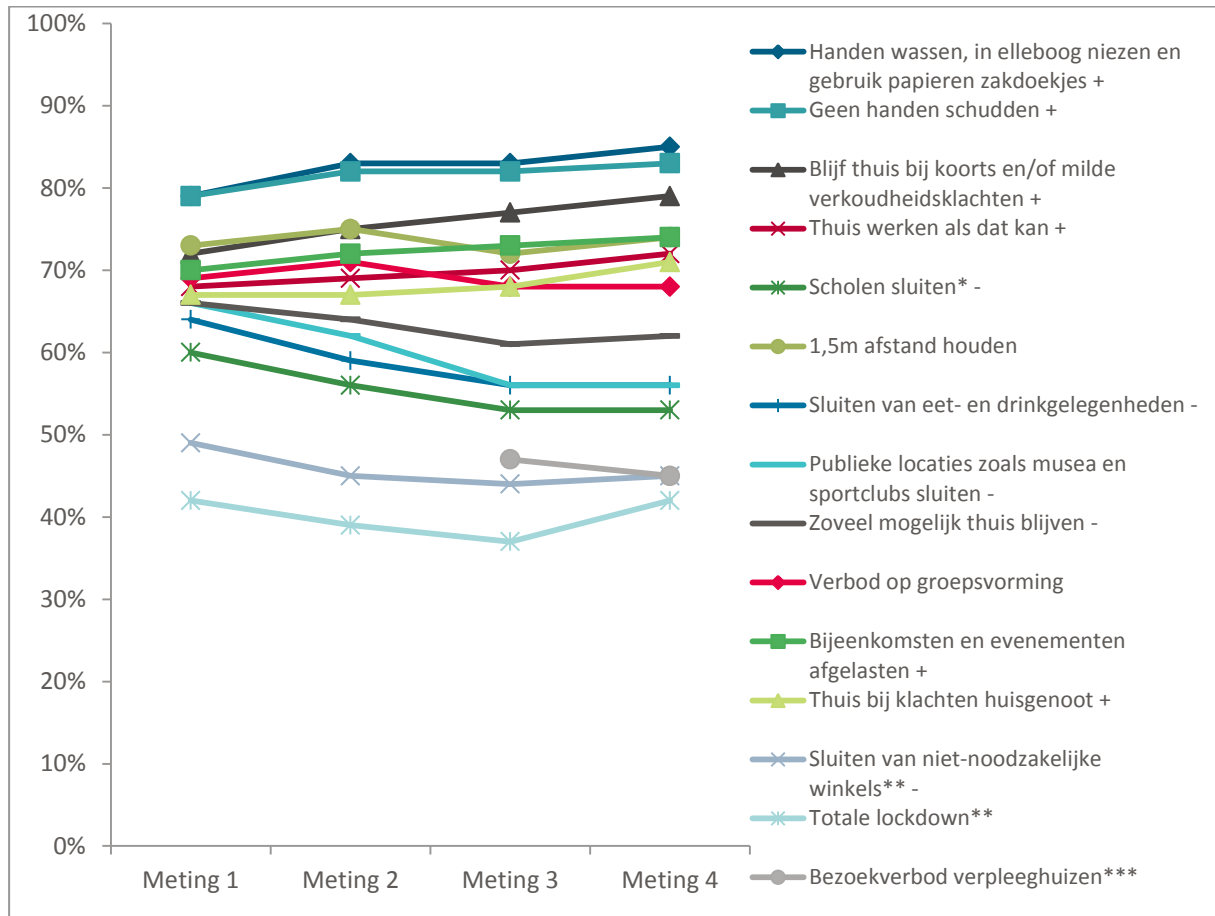
Het draagvlak voor de maatregel 1,5 meter afstand houden is afgenomen tussen het tweede en derde meetmoment en toegenomen tussen het derde en vierde meetmoment. Het draagvlak schommelt dus en over de gehele periode is er geen sprake van een significante verandering voor deze maatregel (zie figuur 1). Ook bij de maatregel verbod op groepsvorming is er, ondanks een afname van de acceptatie tussen het tweede en derde meetmoment, geen significante verandering in acceptatie te zien over de gehele onderzoeksperiode. Het draagvlak voor het verbod op het bezoek aan verpleeghuizen is ook niet significant veranderd gedurende het onderzoek.

Acceptatie van sluiten van niet-noodzakelijke winkels en totale lockdown schommelt

Voor de maatregelen die niet zijn ingevoerd, het sluiten van niet-noodzakelijke winkels en een totale lockdown, zagen we tussen de eerste en de tweede meting een daling van het draagvlak. Deze daling zet in de derde meting niet door. In de vierde meting is het draagvlak gestegen ten opzichte van de derde meting. Over de gehele onderzoeksperiode gezien is er voor het sluiten van niet-noodzakelijke winkels sprake van een afname van het percentage dat vindt dat de maatregel zo lang mag duren als

nodig, van 49% naar 45%. Voor een totale lockdown is er over de hele onderzoeksperiode gezien geen significante verandering van het draagvlak.

Figuur 1. Ontwikkeling van het percentage respondenten dat aangeeft dat de maatregel zo lang mag duren als nodig (n=2654-2726, gewogen)

+ Over de hele onderzoeksperiode gezien is er sprake van een significante toename van het draagvlak.

- Over de hele onderzoeksperiode gezien is er sprake van een significante afname van het draagvlak

Wanneer er geen + of - achter een maatregel staat, is het draagvlak niet significant veranderd over de tijd.

* Vanaf 11 mei wordt deze maatregel afgebouwd.

** Deze maatregelen zijn ten tijde van het onderzoek nog niet ingevoerd.

*** Deze maatregel is toegevoegd aan de vragenlijst vanaf meetmoment 3.

Draagvlak voor maatregelen is groter onder vrouwen

Voor bijna alle maatregelen geldt dat vrouwen vaker dan mannen aangeven dat deze zo lang mogen duren als nodig is. Een totale lockdown en het verbod op bezoek in verpleeghuizen zijn daarop een uitzondering: het draagvlak voor deze maatregelen is gelijk onder mannen en vrouwen.

De acceptatie van de hygiënemaatregelen neemt af naarmate de leeftijd toeneemt, hoewel de acceptatie onder alle leeftijden groot is (rond de 80%). Ook geven jongere mensen vaker aan dat het verbod op bezoek in verpleeghuizen zo lang mag duren als nodig: 58% van de 18 tot 39-jarigen vindt dat dit verbod zo lang mag duren als nodig, tegenover 49% van de 40 tot 64-jarigen en 45% van de mensen van 65 jaar en ouder. Andersom neemt het draagvlak voor de maatregelen het sluiten van scholen, eet- en drinkgelegenheden en publieke locaties, 1,5 meter afstand houden, zoveel mogelijk thuis blijven en het verbod op groepsvorming toe naarmate de leeftijd toeneemt. Voor de overige maatregelen zijn er geen verschillen naar leeftijd.

Er zijn er geen (structurele) verschillen in het draagvlak voor de maatregelen tussen inwoners van Noord-, Oost-, West- en Zuid-Nederland. In niet-stedelijke gebieden is de acceptatie van de maatregel handen wassen, in de elleboog niezen en het gebruik van papieren zakdoekjes lager dan in weinig tot zeer sterk stedelijke gebieden (we onderscheiden vijf categorieën van stedelijkheid: niet stedelijk, weinig stedelijk, matig stedelijk, sterk stedelijk en zeer sterk stedelijk). De acceptatie van het sluiten van niet-noodzakelijke winkels is in niet-stedelijke gebieden hoger dan in zeer sterk stedelijke en weinig stedelijke gebieden en de acceptatie van een totale lockdown is in niet-stedelijke gebieden hoger dan in weinig tot zeer sterk stedelijke gebieden. Voor de overige maatregelen zijn er geen verschillen naar stedelijkheid.

Specifiek voor de maatregel het sluiten van scholen is gekeken of er een verschil is tussen mensen met en zonder thuiswonende kinderen jonger dan 18 jaar, omdat deze maatregel vooral mensen met kinderen treft. Hieruit bleek dat er geen verschil is in de acceptatie tussen deze groepen. Voor de maatregel thuis blijven bij klachten van een huisgenoot is gekeken of er een verschil is in de acceptatie tussen mensen in een eenpersoonshuishouden en mensen in een meerpersoonshuishouden. Ook hier vinden we geen verschil.

Tot slot

Uit ons onderzoek blijkt dat mensen de maatregelen om verspreiding van het coronavirus tegen te gaan over het algemeen accepteren. Het draagvlak voor hygiënemaatregelen, zoals het wassen van de handen, is het grootst en dit is gedurende het onderzoek verder gestegen. Voor het verbod op bezoek in verpleeghuizen is meer verdeeldheid.

Het draagvlak voor de maatregelen die het sluiten van locaties betreffen, zoals scholen en eet- en drinkgelegenheden, is afgenomen over de hele onderzoeksperiode gezien. Gedurende de onderzoeksperiode is versoepeling van een aantal maatregelen rondom het sluiten van locaties aangekondigd. Zo zijn de kinderopvang en basisscholen weer (gedeeltelijk) geopend vanaf 11 mei en mogen middelbare scholen vanaf 2 juni weer open. Ook eet- en drinkgelegenheden, musea en theaters mogen vanaf 1 juni onder voorwaarden weer open. Deze versoepelingen sluiten aan bij het afgenomen draagvlak voor de maatregelen, al is nog steeds ruim de helft van de Nederlanders van mening dat deze maatregelen zo lang mogen duren als nodig is.

Vrouwen accepteren de maatregelen meer dan mannen. Ook neemt het draagvlak voor de hygiënemaatregelen en het verbod op bezoek in verpleeghuizen af naarmate de leeftijd toeneemt. Andersom neemt de acceptatie van het sluiten van scholen, eet- en drinkgelegenheden en publieke locaties toe naarmate de leeftijd toeneemt. Ondanks de verschillen is het draagvlak voor de meeste maatregelen nog steeds groot onder alle groepen. Dit is van belang, omdat iedereen zich moet houden aan de maatregelen om er voor te zorgen dat het virus zich niet verder verspreidt.

Het onderzoek

In de periode 30 maart - 17 mei 2020 ontvingen ruim 3.250 leden van het Consumentenpanel Gezondheidszorg op vier momenten, in week 14, 16, 18 en 20, een online vragenlijst over de maatregelen die door de Nederlandse overheid zijn genomen om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Al deze panelleden namen deel aan de monitor naar griepachtige klachten en de uitbraak van het coronavirus. Meer informatie over de monitor en het werven van de panelleden wordt beschreven in het volgende rapport: *Brabers, A., Meijer, M., Hooiveld, M. en De Jong, J. Monitor griepachtige klachten en uitbraak van het coronavirus. Het perspectief van de burger. Methodologische verantwoording. Utrecht: Nivel, 2020.*

Respons

Tabel 1 Het aantal verzonden/ontvangen vragenlijsten & kenmerken deelnemers per week

Week van verzending vragenlijst	14 (30/3 - 5/4)	16 (13/4 - 19/4)	18 (27/4 - 3/5)	20 (11/5 - 17/5)
Aantal verzonden vragenlijsten	3.261	3.263	3.261	3.261
Aantal vragenlijsten meegenomen in analyses	2.710	2.726	2.654	2.705
% respons	83%	84%	81%	83%
% man/vrouw	49/51	50/50	50/50	50/50
Gemiddelde leeftijd	65 (25-93jr)	65 (25-93jr)	65 (25-93jr)	66 (25-93jr)

Analyses

Om de resultaten van de verschillende weken met elkaar te kunnen vergelijken, zijn de resultaten gewogen (voor meer informatie zie het bovengenoemde methodologische rapport). Door middel van regressieanalyse is vastgesteld of de verandering van de acceptie van de maatregelen door de tijd significant is. Daarbij is gecontroleerd voor leeftijd en geslacht. Ook is met behulp van regressieanalyse gekeken naar de verschillen in de acceptatie van de maatregelen tussen groepen. Bij de analyse naar de verschillen tussen mannen en vrouwen is gecontroleerd voor leeftijd en meetmoment, bij de analyse naar de verschillen naar leeftijd is gecontroleerd voor geslacht en meetmoment en bij de analyses naar de verschillen naar regio, stedelijkheid, kinderen en huishouden is gecontroleerd voor geslacht, leeftijd en meetmoment. Bij het vaststellen van het significantieniveau hebben we een p-waarde gehanteerd van 0.05.

Het Consumentenpanel Gezondheidszorg

Het Nivel Consumentenpanel Gezondheidszorg peilt hoe burgers in Nederland denken over de gezondheidszorg en wat hun ervaringen zijn met die zorg. Deze informatie wordt verzameld in peilingen. Peilingen zijn vragenlijsten die schriftelijk en/of via internet worden afgenomen. Per jaar worden er momenteel zo'n acht peilingen gehouden, waarbij ieder panellid ongeveer drie vragenlijsten per jaar krijgt voorgelegd.

Het panel bestaat momenteel uit ongeveer 12.000 personen van achttien jaar en ouder. Van deze panelliden is een groot aantal achtergrondkenmerken bekend, zoals leeftijd, geslacht en opleidingsniveau. Om met het panel een representatieve afspiegeling te kunnen vormen van de algemene bevolking in Nederland, worden regelmatig nieuwe leden geworven. Aanvulling is nodig om het natuurlijk verloop (zoals het overlijden van panelliden of het niet doorgeven van een adreswijziging na verhuizing) te compenseren. Mensen kunnen zichzelf niet aanmelden als panellid, maar kunnen alleen lid worden als zij hiervoor benaderd worden. Daarnaast worden panelliden die langer lid zijn van het panel uitgeschreven om leereffecten te voorkomen.

Meer weten

U vindt deze publicatie en alle andere Nivel-publicaties op www.nivel.nl/publicaties.

Meer informatie over het Consumentenpanel: ga naar www.nivel.nl/consumentenpanel of e-mail naar consumentenpanel@nivel.nl. Ook kunt u de volgende publicatie downloaden: Consumentenpanel Gezondheidszorg: basisrapport met informatie over het panel (2015).

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt: Meijer, M., Brabers, A. & De Jong, J. Monitor Acceptatie coronamaatregelen door burgers: Toename acceptatie hygiënemaatregelen en afname acceptatie sluiten locaties. Overkoepelend rapport op basis van 4 metingen in wk 14-20 (30/3 - 17/5 2020). Utrecht: Nivel, 2020.

Literatuur

Brabers A.E.M, Reitsma-van Rooijen, M. & de Jong, J.D. Consumentenpanel Gezondheidszorg: basisrapport met informatie over het panel (2015). Utrecht: Nivel, 2015.

Holst, L., Brabers, A., & de Jong, J.D. Hoe lang accepteren burgers diverse maatregelen om de verspreiding van het Coronavirus te beperken? Meetmoment 1 (30/3 – 5/4 2020). Utrecht: Nivel, 2020.

Holst, L., Brabers, A., & de Jong, J.D. Hoe lang accepteren burgers diverse maatregelen om de verspreiding van het Coronavirus te beperken? Meetmoment 2 (13/4 – 19/4 2020). Utrecht: Nivel, 2020.

Holst, L., Brabers, A., & de Jong, J.D. Hoe lang accepteren burgers diverse maatregelen om de verspreiding van het Coronavirus te beperken? Meetmoment 3 (27/4 – 3/5 2020). Utrecht: Nivel, 2020.

Holst, L., Brabers, A., & de Jong, J.D. Hoe lang accepteren burgers diverse maatregelen om de verspreiding van het Coronavirus te beperken? Meetmoment 4 (11/5 – 17/5 2020). Utrecht: Nivel, 2020.

RIVM (2020). Vragen en antwoorden nieuw coronavirus (COVID-19). Geraadpleegd op 22 april 2020, van <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/vragen-antwoorden>.

WHO (2020). Rolling updates on coronavirus disease (COVID-19). Geraadpleegd op 20 mei 2020, van <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>.